

OKULLARDA ŞİDDET VE ZORBALIĞIN ÖNLENMESİ ANABABA EL KİTABI

OKULLARDA ŞİDDETİN ÖNLENMESİ İÇİN ANNE BABA EL KİTABI

Değerli anneler, babalar.

Çocuklar en değerli varlığımız;

Anne babalar olarak, çocuklarımızın hayatta başarılı olmalarını sağlayacak bilgi ve beceriler kazanabilmeleri için maddi ve manevi her türlü özveride bulunuyoruz. Çocuklarımızın da kendi sorumluluklarını yerine getirerek ailelerinin bu özverilerini karşılıksız bırakmayacaklarına inanıyoruz.

Anne babaların özverilerinin ve çocukların gösterdikleri çabaların beklenen sonuçlara yol açması çocuklarımızın güvenli ortamlarda eğitim öğretim yapmalarıyla mümkün olabilir. Başka bir deyişle, çocuklar kendilerini güvende hissettikleri ortamlarda dikkatlerini derslerine ve okul çalışmalarına odaklayabilirler. Bu nedenle çocuklarımızın kendilerini güvende hissedecekleri eğitim öğretim ortamlarının oluşturulmasında anne baba olarak bizim de bazı sorumluluklarımız var.

Şiddetin Önlenmesinde Anne Baba olarak rollerimizi açıklayan bu el kitabı , çocuklarımız için güvenli okul ortamlarının oluşturulmasına nasıl katkıda bulunabileceklerine ilişkin ipuçları vermek amacıyla hazırlanmıştır.

ŞİDDET NEDİR?

Şiddet; kişinin kendisine, bir başkasına, bir gruba veya bir topluma karşı yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ya da yoksunlukla sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı yüksek olan, kasıtlı fiziksel güç ya da yetki kullanımı veya kullanma tehdididir. Bu tanıma göre,

- Şiddet davranışları kişinin kendisine (örneğin intihara teşebbüs ya da intihar etme),
- Bir başkasına (tanıdığı ya da tanımadığı), bir gruba ya da topluma (çatışmalar ya da savaşlar) yönelik olarak ortaya çıkar.
- Şiddet genellikle kasıtlıdır.
- Şiddetin yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ve yoksunluk gibi sonuçları vardır.
- Fiziksel olarak bir hasar vermese bile tehdit de bir şiddet davranışıdır.
- Yetkinin kasıtlı olarak kötüye kullanılması da şiddettir.

ŞİDDET TÜRLERİ NELERDİR?

Şiddet, başkasına kasıtlı olarak zarar vermeyi içeren bir çeşit saldırganlıktır. Kişilerin şahsına veya mallarına bilerek ve genellikle de fiziksel güç kullanarak zarar vermeyi içeren davranışlar farklı şekillerde sınıflandırılabilir.

Tüm şiddet türleri güç ve kontrol üzerine temellenir. Fiziksel şiddet daima sözel şiddetle başlar ve gözle görünen tek şiddet türüdür. Duygusal ve sözel şiddet kendi başına görebileceği gibi her zaman diğer şiddet türlerine de eşlik eder. Duygusal şiddet en sık görülen ancak en zor tanımlanabilen şiddet türüdür. Cinsel şiddet ise en zor ve en geç açığa çıkan şiddet türüdür

Aşağıdaki sınıflandırma size zorbalık da dâhil olmak üzere, şiddet ve saldırganlık hakkında bir fikir verebilir.

DAVRANIŞLARIN BİÇİMLERİ

Davranış kategorileri Endişelenilmesi gereken

davranışlar

Ciddiyetle endişelenilmesi

gereken davranışlar

Fiziksel saldırganlık

- İtme
- Dürtme
- Tekmeleme
- Tükürme
- Vurma
- Silahla tehdit etme
- Mala zarar verme
- Hırsızlık

Sözel saldırganlık

- Alay etme
- İsim takma
- Kötü bakma
- Telefonla korkutma
- Haraç alma
- Baskı kurma
- Başkasını tehlikeli işlere

cesaretlendirme

- Sataşma • Mala karşı sözel tehdit

oluşturma

- Sözel olarak şiddet tehdidi

oluşturmak

Sosyal yalıtım

- Dedikodu yapma
- Utandırma
- Gruptan dışlama
- Diğer öğrencilerin ona

aptalmış gibi bakmasını

sağlama

- Hakkında söylenti

yayma

- Kine kıskırtmak

- Irkç ı , seksist veya

homofobik yal ı t ı m

- Di ğ erlerinin suçlaması n ı

sa ğ lamak

- Toplum önünde küçük

düşürme

- Kötü niyetli söylentiler

yayma

FİZİKSEL ŞİDDET

Fiziksel şiddet, kar ş ı daki ki ş inin canını n yanmas ına, yaralanması na ya da ölümüne neden olan, kası tlı olarak yap ı lan davran ı ş ya da davran ı ş lard ır. Örnekler:

- Kulak çekme
- Oturacağı yere rahatsız edici bir cisim koyma
- Oyun alanı nı terk etmeye zorlama
- Isırma
- Omuz, dirsek, kafa atma, baş ı nı duvara veya s ı raya vurma
- Tekme atma, çelme takma
- Herhangi bir cisimle (sopa, cetvel vb.) vurma
- Tokat atma, yumruk atma
- Kafaya vurma, enseye vurma
- Kesici aletlerle saldırma veya korkutma (bıçak, muşta, tornavida, maket bıçağı vb.)
- Ateşli ve patlayıcı silahlarla (tabanca, kuru s ı k ı vb.) saldırma ya da korkutma

DUYGUSAL VE SÖZEL İZLETİM

Herhangi bir kişiye yönelik olarak sistemli bir biçimde yapılan, kişinin benliğini, psikolojik ve sosyal gelişimini, ruhsal bütünlüğünü etkileyen olumsuz yargılar, atıflar ya da sözel davranışlardır. En büyük özelliği sürekliliği olması ve tekrarlanmasıdır. Örnekler:

- Bedensel özellikleriyle (boyu, kilosu, diş yapısı, saç, ten rengi, vb.) alay etme
- Dış görünüşüyle (giysisi, gözlüğü, vb.) alay etme
- Konuşma tarzı, aksanı ya da şivesiyle alay etme
- Adı ya da soyadıyla dalga geçme
- Küçük düşürücü isimler (lakap) takma
- Küfür etme
- Kaba ve çirkin sözlerle (aptal, geri zekalı, ezik, vb.) hitap etme
- Sözel olarak tehdit etme

DİŞLAMA

Herhangi bir kişiyi yalnızlığa mahkum etme veya buna teşebbüste bulunma, etkinliklere davet etmeme, haber vermeme, yok sayma. Örnekler:

- Oyuna ve çeşitli etkinliklere almama
- Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme
- Görmezden gelme, yok sayma (konuşmama, sorularına yanıt vermeme, vb.)
- Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme

DED İKODU YAYMA

Bir kişi hakk ında kişinin bulunmad ığı ortamlarda as ıls ız sözler söyleme, duydu ğu zaman rahats ız olaca ğı şeyler söyleme. Örnekler:

- Arkadaşları nı kendisine kar řı k ışkı rtarak araları nı n bozulmas ına çalı şma
- Hakkı nda dedikodu yapma ve söylenti ç ı karma
- İftira atma
- Hakkı nda çe şitli yerlere çirkin yazılar yazma
- Haks ız yere şikâyet etme (ö ğretmene, müdüre, vb.)

E ř YALARINA ZARAR VERME

Bir kişinin özel eşyalar ına kas ıtl ı olarak veya bile bile zarar verme. Örnekler:

- E şyalar ını ya da yiyeceklerini zorla alma
- Kantinden zorla bir şeyler ı smarlatma
- Para ya da e şyalar ını çalma
- E şyalar ına kas ıtl ı olarak zarar verme (y ı rtma, k ı rma, atma, vb.)
- Defter ya da kitapları nı karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma
- Bask ıyla telefonuna kontör yükletme
- Ödünç alı nan para ya da e şyayı geri vermeme

C İNSEL řİ DDET

Bir kişinin, di ğer bir kişiyi kendi cinsel gereksinim ya da is teklerin doyumu için cinsel nesne olarak kullanmas ı ya da kullanı lmas ına göz yumulması dır. Örnekler:

- Cinsel amaçlı dokunma
- Cinsel içerikli sözlerle sarkı nt ı l ı k yapma
- Cinsel anlamı olan hareketler (el, kol, göz hareketi, vb.) yapma
- Cinsel konularda rahatsız edici konu Őmalar yapma
- Cinsel a ğr ı Őı m ı olan sözcüklerle hitap etme
- Cinsel içerikli söylentiler ı karma ve yayma
- Birinin giysilerini (etek, e Őofman vb.) iste ği d ı Őı nda açma
- Birileri hakk ında cinsel içerikli duvar yazı ları yazma

Őİ DDET NE KADAR YAYGIN BİR SORUNDUR?

Şiddet, ya Őamı n hemen hemen her alanı nda ortaya  ı kan ve özellikle son y ı llarda tüm Dünyada gittikçe artan bir sorun haline gelmiŐtir. Şiddet ailelerde, okullarda, medyada, futbol sahalar ı nda, iŐyerlerinde, genel olarak da bütün bir toplumda görülmektedir.

Birle ŐmiŐ Milletler, ocuk Haklar ı Komitesi'nin tavsiyesi ile çocuklara yönelik Şiddetin yayg ı nlı ğı nı , kapsam ı nı ve etkilerini belirlemek ve bu sorunun nlenmesine yönelik öneriler geliştirmek üzere Dünya le ğinde bir ara Őtı rma yapmı Őtır. Bu ara Őtı rmanın sonucunda iki önemli mesaj ne  ı kmıŐtır (Birle ŐmiŐ Milletler ocu ğa Yönelik Şiddet Küresel Ara Őtırma Raporu):

- Çocuklara yönelik hiçbir Şiddet mazur görülemez.

- Çocuklara yönelik her tür şiddet önlenabilir niteliktedir.

Okulda şiddet, çocuğun eğitime hakkını kullanmasını engellediği ve her türlü gelişimini olumsuz yönde etkilediği için önemlidir. Dünyanın zengin ya da yoksul, gelişmiş ya da gelişmemiş hemen hemen her ülkesinde, özellikle 1990'lı yıllardan sonra okullarda şiddet olayları artmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuğa Yönelik Şiddet Küresel Araştırma Raporundaki bazı rakamlar bu gerçeği yansıtmaktadır.

- Dünyadaki çocukların sadece % 2.4'ü tüm ortamlarda yasal olarak fiziksel cezadan korunmaktadır.
- Çocukların % 80 ile 98 arasında değişen bir bölümü evlerinde fiziksel cezalara maruz kalmaktadır.
- Çocukların % 30'u belirli bir aletle dövülüp ciddi fiziksel cezalara maruz kalmaktadır.
- Son 30 gün içinde okul çağlarındaki çocukların % 20 ile 60 arasında değişen bir bölümü sözel veya fiziksel sataşmaya maruz kalmıştır.

ŞİDDETİN OLUMSUZ ETKİLERİ NELERDİR?

Şiddet içeren davranışlar öncelikle şiddetin hedefi olan ve dolayısıyla zarar gören taraf (mağdur veya kurban) üzerinde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Ancak şiddete tanık olanlar ve hatta şiddet davranışı gösterenler de orta ve uzun vadede bu davranıştan dolayı olumsuz etkilenmektedirler. Şiddetin olumsuz etkileri şunlardır:

- Düşük ya da zayıf benlik saygısı
- Kendine güvensizlik
- Diğerlerine güvenme ve sevmeye becerisinden yoksun olma

- Şiddet davranışlarını öğrenilmesi
- Öfke ve intikam duyguları
- Pasif ya da içe kapanma davranışları ,
- Kaygı
- Korku
- Depresyon
- Uyku ve yeme bozuklukları
- Okul sorunları ve başarısızlık
- Madde bağımlılığı
- Evden ya da okuldan kaçma
- Kendini suçlama / değersiz görme
- Fiziksel, ruhsal ve duygusal gelişimde gecikmeler
- İlişkilerin bozulması

ŞİDDETİ ÖNLEMELİK İÇİN ANNE BABA OLARAK NELER YAPABİLİRSİNİZ?

Şiddeti önlemek için anne babalara, öğretmenlere, okul yöneticilerine, öğrencilerin kendilerine, güvenlik görevlilerine, medya çalışanlarına, vb. kısaca çocukla ilişkili olan herkese önemli görevler ve sorumluluklar düşmektedir. Bu konuda özellikle anne baba olarak öncelikle dikkat etmeniz gereken bazı hususlar var:

- Siz anne baba olarak şiddete başvurmuyun
- Çocuklarınızı izleyin ve denetleyin
- Okulun politikalarını ve kurallarını destekleyin.
- Çocukları şiddetten uzak tutun.

- Okulla işbirli ği yap ın
- Çocukları n sosyal becerilerini geli Őtirin.
- Çocukları n ızı n okula gidip gitmedi ğini kontrol edin.
- Çocu ğunuzla ilgili her konuda okulu bilgilendirin, Okuldan bilgi al ın. Okulla sürekli ileti Őim içinde olun.
- Çocu ğunuzun kimlerle arkada Ő oldu ğuna dikkat edin.
- Şiddet içerikli herhangi bir davran ışı asla onaylamay ın ve normalle Őtirmeyin.
- Şiddet kullanarak sorun çözen bir model olmay ın.
- Çocu ğunuzun Şiddet içerikli davran ı Őlarda bulunmas ına nelerin yol açt ı ğını gözlemleyin. Sizin kontrolünüz alt ında onlar ı de ği Őtirmek için ad ım at ın, di ğerleri için uzmandan yardı m al ın.
- Çocu ğunuzun kimlerle birlikte ve nerede oldu ğundan, neler yaptı ğı ndan haberdar olun.
- Olumsuz davran ı Őları nı onaylamay ın ama çocu ğunuzu oldu ğu gibi kabullenmeye çalı Őın.
- Çocu ğunuz adı na onun sorumlulukları nı yüklenmeyin.
- Olumsuz davran ı Őları ndan herhangi bir kazanç (izin v e ya para gibi) elde etmemesine dikkat edin.
- Çocukları n ızı bo Ő vakitlerini de ğerlendirebilece ği etkinliklere yönlendirin.
- Suç kapsam ına giren bir davran ı Őta bulundu ğunu öğrendi ğinizde görmezlikten gelmeyin ve hemen yardı m al ın.
- Gerekirse içinde bulundu ğunuz çevreyi de ği Őtirin.

Okullarda Şiddet olaylar ı nı n en sı k yaşand ı ğı ülkelerden biri olan Amerika Birle Őik Devletlerinde Ulusal Suç Önleme Konseyi (National Crime Prevention Council / NCPC), okulda Şiddet içeren davran ı Őları önlemek için anne babalara bir düzine öneride bulunmaktadı r.

Gerektiğinde siz de bunları deneyebilirsiniz.

1. Ruhsatlı bile olsa evinizde ateşli silah bulundurmak bir risktir. Anne babalar çocuklarını n davranışları ndan dolayı yasal olarak sorumludurlar, dolayısıyla eğer çocuğunuz evinizdeki ateşli silahla herhangi bir davranışta bulunursa bundan anne baba olarak siz de sorumlu tutulursunuz. Ruhsatlı da olsa eğer varsa silahınızı mutlaka çocukların erişemeyecekleri kilitli bir yerde muhafaza ediniz. Hatta en iyisi silah bulundurmaz ve çocuğunuza kötü örnek olmayınız.
2. Çocuğunuzun eğitimine aktif olarak katılın. Araştırmalara göre ana baba katılımı öğrencilerin akademik başarılarını artırmaktadır. Siz de çocuğunuzun öğretmeniyle konuşarak okulun faaliyetlerinde gönüllü olarak görev alabilir, okulun veya öğretmenin düzenleyeceği ders dışı etkinliklerde öğrenci velisi olarak katkıda bulunabilirsiniz. Anne baba olarak çocuğunuzun eğitimine katıldığını görmek, çocuğa “eğitimin önemli ve değerli olduğu” mesajını verecektir.
3. Çocuğunuza örnek olun. Kendi sorunlarınızı şiddete başvurmadan ve barışçı yollarla çözün. Öfkenize yenik düşmeyin, öfkenizi kontrol edin ve yönetin.
4. Çocuğunuza mutlaka zaman ayırarak onu dinleyin ve onunla konuşun. Çocuğunuzun aklınıza gelebilecek her konuda ne düşündüğünü öğrenmeye çalışın. Bunun için uygun fırsatlar yaratın ve çocuğunuzla açık iletişim kurun. Çocuğunuzla yapacağınız bu tür görüşmelerde bazı konularda siz onu ikna edebilirsiniz ama bazı konularda da onun sizi ikna edebileceğini aklınızda bulundurun ve bundan çekinmeyin. Çocuğunuzla konuşmanız için ille de bir sorun çikması beklemeyin; çocuğunuzla yapacağınız konuşmaları günlük alışkanlıklarınızdan biri haline getirin.
5. Çocuğunuzun davranışlarına belli sınırlar koyun ve bunu da önceden çocuğunuza açıkça belirtin. İzin verebileceğiniz veya kesinlikle izin vermeyeceğiniz davranışların

neler olduğunu, nelerin ödüllendirileceğini veya cezalandırılacağı mutlaka konuşun.

Uygulayacağı nız tutarlı bir disiplin sayesinde, çocuğunuz kendi kendini disiplin etmeyi

öğreneceği gibi hayatı boyunca kullanabileceği bir beceriyi de kazanmış olur.

6. Şiddet konusunda çocuğunuzla konuşmaktan çekinmeyin, hatta açık açık konuşun.

Şiddet içeren davranışları kesinlikle kabul edemeyeceğinizi ve tolerans

göstermeyeceğinizi söyleyin. Çocuğunuzla neyin şiddet olduğunu veya neyin şiddet

olmadığını tartışın. Akla gelebilecek soruları mantıklı bir biçimde cevaplayın.

Başlangıçta çocuklar çözümü nispeten kolay veya fazlaca önemli olmayan sorunları

tartışmaya getirebilirler ama zamanla daha ciddi sorunları da tartışmaya açacaklardır.

7. Çocukları nın karşılaştıkları sorunları nasıl incelemeleri gerektiğini ve nasıl

çözebileceklerini öğrenmelerine yardımcı olun. Sorunlara nasıl yaklaşımları ve onu

nasil çözeceklerini bilen çocuklar diğerlerine göre daha az öfke, daha az

engellenmişlik veya saldırganlık hissedecektir. Çocukları nızın öfke kontrolü ve sorun

çözme gibi becerilerini geliştirmek için karşı nız için her öğrenme fırsatını

değerlendirin.

8. Başkalarına lakap takmasına veya alay etmesine kesinlikle izin vermeyin, bu konuda

sıkı bir duruş sergileyin. Bu davranışlar genellikle çok daha üzücü olaylara ve şiddet

içeren davranışlara neden olur. Alay etme, mağdurun bu davranışa bir son vermek

için şiddeti başvurulacak tek yol olarak görmesine neden olabilir.

9. Çocukları nızın kimlerle birlikte olduğunu, nerelere gittiğini ve ne tür etkinliklere

katıldığını bilmek sizin hakkınızdır; bu konuda ısrarcı olun. Evde yapacağı nız bazı

düzenlemelerle evinizi çocuğunuz ve arkadaşları için cazip bir yer haline

getirebilirsiniz. Böylece yakını nızda bulunmalarını sağlayabilir, ana baba olarak

gözetiminizi sürdürebilir, ileride sorun olabilecek davranışların ipuçlarını önceden fark

edebilirsiniz.

10. Çocuğunuzun kat ı labileceği okul etkinlikleri, ders d ı Őı etkinlikler, gidebilece ği yerler ve yeti Őkin gözetiminin ne kadar olmas ı gerektiği gibi konularda diğer anababalarla konuşarak ortak bir anlayı Ő veya ölçüt geli Őtirebilirsiniz. Bu konularda anne babalar olarak birbirinize destek vermelisiniz.

11. Okulun bütün öğrencileriçin güvenli bir yer olmas ı nı sağlamak ve bu niteli ğini sürdürebilmesi için geli Őtirdi ği okul politikalarını ve kuralları nı destekleyin. Eğer çocu ğunuz herhangi bir kuralı n yanl ı Ő olduğunu iddia ederse, söz konusu kuralı n neden yanl ı Ő olduğunu dü Őündüđünü aç ı klamas ını isteyin ve daha iyi olmas ı için ne yap ı lmas ı gerektiğine ili Őkin herhangi bir önerisi olup olmadı ğı nı sorun.

12. Diğer anne babalarla birlikte, çocuğunuzun öđ renim gördüğü okulda veya okulun bulunduğu yerle Őim biriminde (mahallede, semtte, vb.) faaliyet gösteren sivil toplum kurulu Őları na (Vakı flar, Dernekler, vb.) üye olun. Ő iddet sorunu konusunda veya toplumda gençlerin sorunlar ı na ili Őkin kaygı larını z hakk ı nda, ebeveynlik becerilerinizi geli Őtirmenize yard ı m edebilecek kaynaklar konusunda, vb. diğer anababalarla konuşun.